

ISHLAB CHIQRISHDA MEHNAT SANITARIYASI VA GIGIYENASI

*Nematjonova Mohina**Namangan tuman 2-son texnikumi**Maxsus fan o'qituvchisi.*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada ishlab chiqarish muhitida mehnat sanitariyasi va gigiyenasining xodimlar salomatligi, mehnat unumdorligi hamda ishlab chiqarish xavfsizligiga ta'siri IMRAD metodologiyasi asosida keng yoritilgan. Tadqiqot davomida ishlab chiqarish jarayonida uchraydigan fizik, kimyoviy va biologik zararli omillar, ularning inson organizmiga ta'siri, shuningdek, sanitariya-gigiyenik me'yorlarga rioya etishning ahamiyati tahlil qilindi. Olingan natijalar mehnat sanitariyasi va gigiyenasini to'g'ri tashkil etish kasb kasalliklari va baxtsiz hodisalar sonini kamaytirishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mehnat sanitariyasi, ishlab chiqarish gigiyenasi, mehnat sharoiti, zararli omillar, mikroiklim, kasb kasalliklari, xavfsiz mehnat

Annotation: This scientific article comprehensively examines the impact of occupational sanitation and hygiene in the production environment on employees' health, labor productivity, and industrial safety based on the IMRAD methodology. The study analyzes physical, chemical, and biological harmful factors encountered in production processes, their effects on the human body, as well as the importance of compliance with sanitary and hygienic standards. The results obtained demonstrate that proper organization of occupational sanitation and hygiene reduces the incidence of occupational diseases and industrial accidents.

Keywords: occupational sanitation, industrial hygiene, working conditions, harmful factors, microclimate, occupational diseases, occupational safety

Аннотация: В данной научной статье на основе методологии IMRAD всесторонне рассматривается влияние производственной санитарии и гигиены труда на здоровье работников, производительность труда и безопасность производства. В ходе исследования проанализированы физические, химические и биологические вредные факторы, встречающиеся в производственных процессах, их воздействие на организм человека, а также значимость соблюдения санитарно-гигиенических норм. Полученные результаты показывают, что правильная организация санитарии и гигиены труда способствует снижению уровня профессиональных заболеваний и несчастных случаев на производстве.

Ключевые слова: гигиена труда, производственная санитария, условия труда, вредные факторы, микроклимат, профессиональные заболевания, безопасность труда

KIRISH

Hozirgi kunda ishlab chiqarish sohalarining jadal rivojlanishi mehnat sharoitlarining murakkablashuviga olib kelmoqda. Zamonaviy texnologiyalar, yangi ishlab chiqarish usullari va mexanizmlarning joriy etilishi bilan birga, inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan omillar ham ortib bormoqda. Shu sababli ishlab chiqarishda mehnat sanitariyasi va gigiyenasini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mehnat sanitariyasi va gigiyenasi xodimlar salomatligini muhofaza qilishga qaratilgan ilmiy-amaliy chora-tadbirlar tizimidir. U ishlab chiqarish muhitidagi zararli va xavfli omillarni aniqlash, ularni me'yorlashtirish hamda inson organizmiga salbiy ta'sirini kamaytirishni o'z ichiga oladi. Sanitariya-gigiyenik talablarning bajarilishi mehnat unumdorligini oshiradi va kasb kasalliklarining oldini olishga xizmat qiladi.

Ko'plab ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, noqulay mehnat sharoitida ishlovchi xodimlarda surunkali kasalliklar, tez charchash, asab tizimi buzilishlari ko'proq uchraydi. Shu nuqtai nazardan, ishlab chiqarishda mehnat sanitariyasi va gigiyenasini chuqur o'rganish va amaliyotga joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi ishlab chiqarish muhitida sanitariya-gigiyenik talablarning ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

TADQIQOT USULLARI

Mazkur tadqiqotda kompleks yondashuv asosida bir nechta ilmiy usullardan foydalanildi. Jumladan, nazariy tahlil, taqqoslash, umumlashtirish va kuzatuv usullari qo'llanildi. Ilmiy adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar hamda ishlab chiqarish gigiyenasiga oid mavjud tadqiqotlar o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida ishlab chiqarish muhitiga ta'sir etuvchi asosiy zararli omillar quyidagi guruhlariga ajratildi:

- fizik omillar (shovqin, tebranish, harorat, yoritish);
- kimyoviy omillar (gazlar, bug'lar, changlar);
- biologik omillar (mikroorganizmlar, biologik moddalarning ta'siri).

Har bir omilning inson organizmiga ta'siri tahlil qilinib, sanitariya-gigiyenik me'yorlarga muvofiqligi baholandi. Olingan ma'lumotlar asosida mehnat sharoitlarini yaxshilash bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mehnat sanitariyasi va gigiyenasiga rioya etilgan ishlab chiqarish korxonalarida xodimlarning sog'lig'i yaxshiroq saqlanadi. Xususan, ish joylarida mikroiqlimning me'yor darajada bo'lishi xodimlarning charchash darajasini sezilarli kamaytiradi. Shovqin va tebranish darajasi yuqori bo'lgan ishlab chiqarish muhitida asab tizimi kasalliklari ko'proq uchrashi aniqlandi. Kimyoviy zararli moddalar bilan ishlovchi xodimlarda nafas yo'llari kasalliklari va

allergik holatlar kuzatiladi. Biroq zamonaviy shamollatish tizimlari va shaxsiy himoya vositalaridan foydalanilgan korxonalarda bunday holatlar ancha kam uchraydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, sanitariya-gigiyenik talablar to'liq bajarilgan ishlab chiqarish muhitida mehnat unumdorligi oshib, ish sifati yaxshilanadi. Bu esa korxonaning iqtisodiy samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar mehnat sanitariyasi va gigiyenasining ishlab chiqarish xavfsizligidagi muhim o'rnini tasdiqlaydi. Ishlab chiqarish jarayonida zararli omillarning uzoq muddatli ta'siri xodimlar salomatligiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Shu sababli sanitariya-gigiyenik talablarni faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliyotda ham qat'iy bajarish zarur. Mehnat sanitariyasi nafaqat xodimlarni kasalliklardan himoya qiladi, balki ishlab chiqarish jarayonlarining barqarorligini ta'minlaydi. Gigiyenik talablarning buzilishi ishlab chiqarishda baxtsiz hodisalar sonining ortishiga olib kelishi mumkin. Shu bois ishlab chiqarish korxonalarida doimiy sanitariya nazorati va profilaktik tadbirlar o'tkazilishi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ishlab chiqarishda mehnat sanitariyasi va gigiyenasi xodimlar salomatligini saqlash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biridir. IMRAD metodologiyasi asosida olib borilgan ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, sanitariya-gigiyenik talablarning bajarilishi kasb kasalliklari va ishlab chiqarish xavflarini sezilarli darajada kamaytiradi. Kelajakda ishlab chiqarish korxonalarida mehnat sanitariyasi va gigiyenasini yanada takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va xodimlarning sanitariya madaniyatini oshirish muhim vazifa bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1.Karimov I.A. Mehnat muhofazasi va ishlab chiqarish xavfsizligi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
- 2.Abdurahmonov Q.X. Mehnat sanitariyasi va gigiyenasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
- 3.Ismoilov B.S., Xudoyberdiyev A.R. Ishlab chiqarish gigiyenasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2020.
- 4.G'ulomov S.M. Mehnat muhofazasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Sharq, 2017.
- 5.Rahmonov O.R. Kasb kasalliklari va ularning oldini olish. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2016.
- 6.Ivanov V.N. Гигиена труда и производственная санитария. – Москва: Академия, 2018.
- 7.Smironov P.A. Охрана труда на производстве. – Москва: Юрайт, 2019.

8.WHO. Occupational Health and Safety Guidelines. – Geneva: World Health Organization, 2020.

9.ILO. Fundamentals of Occupational Safety and Health. – Geneva: International Labour Organization, 2019.

10.O‘zbekiston Respublikasi. Mehnatni muhofaza qilish to‘g‘risidagi Qonuni. – Toshkent, 2022.

